234426 ـ راهکارهایی برای دعوت مردم و نو ساختن ایمان در دل‌های آنان

سوال

چگونه می‌توان ایمان را در دل‌های سخت کاشت؟ چگونه می‌شود عظمت خداوند را در درون آنان بیدار کرد و دین را نزد آنان محبوب کرد؟ من راهکارهایی عملی و سودمند می‌خواهم. روش‌هایی که شخص دعوتگر یا طالب علم از طریق آن در این زمینه تخصص پیدا کند و به شکل عملی بر روی آنان اثر بگذارد و نتایجی مثبت از دعوت آنان به استقامت و دینداری بیابد و سپس به تدریج از یکجانشینی دست بکشند و همتشان برای پایبندی به دین بالا رود و در پایان عظمت الله در دلهایشان بیدار شود و به میزان نعمت‌هایی که در آن به سر می‌برند پی ببرند و نیکی این دین در حق خود را جبران کنند و هر آنچه در توان دارند برای مسلمانان و غیر مسلمانان تقدیم کنند. از شما پاسخی کامل و قانع کننده می‌خواهم.

پاسخ مفصل

الحمدلله.

دل‌های مردم همانند ظرف است؛ بهترینش خیر و هدایت را می‌پذیرد و بدترینش گمراهی و تباهی را.

یکی از سلف می‌گوید: دلهای نیکان با نیکی می‌جوشد و دلهای بدکاران با فجور و بدی (مفتاح دار السعادة: ۱/ ۱۲۴).

بین این دو قلب، قلب‌هایی قرار دارد که مختلط و متردد هستند، گاه به سمت پروردگار و گاه به سوی هوای نفس.

شاید گاه محبت طاعت و اطاعت امر خداوند و پیامبرش بر آن غلبه کند و مدتی بر راه استقامت باشد، سپس هوای نفس بر آن غالب شود و پیمانش را زیر پا بگذارد و مرتکب معصیت شود و از دشمنش اطاعت کند و بر غیر راه درست رود.

بدون شک مسلمان در هر حال به خیر نزدیک‌تر است؛ اگر استقامت ورزد به اجر و فضل اولی‌تر است و اگر به سمت کژی رود به توبه و بازگشت شایسته‌تر. بنابراین مسلمان ـ هر چه غافل باشد ـ نیازمند یادآوری و پند و ترغیب و ترهیب است زیرا قلب او همچنان زنده است و می‌تپد اگرچه خانه‌اش از محلهٔ متقیان دور است و اگر چه دلش از مجالس پندر و اندرز غایب.

اینها برخی نصایح و توصیه‌های سودمند برای دعوت مسلمان غافل است:

ـ بهره گرفتن از اخلاق نیک برای دعوت و صبر بر آزار و عکس العمل بدِ احتمالی و روبرو شدن با لبخند و خوش‌رویی و دست دادن و احترام.

ـ باز کردن دروازهٔ امید و رغبت و سخن از وسعت رحمت پروردگار که برای بنده‌اش طاعت مداوم را خواستار است همچنانکه از بندهٔ گناهکارش بازگشت و توبه و انابت را می‌خواهد و برایش شاد می‌شود.

ـ ذوب کردن دل‌های سخت با محبت یاد الله که نخست با آشناسازی آنان با الله از طریق نام‌های نیک و صفات والای اوست چرا که هر کس پروردگارش را با نام‌ها و صفاتش بشناسد حتما او را دوست خواهد داشت و هر که الله را دوست بدارد طاعتش را نیز دوست خواهد داشت و دوری او و همچنین عوامل دوری‌اش را بد خواهد داشت.

سپس از طریق نعمت‌هایی که پروردگارش برای ذاکران در نظر گرفته از جمله محافظت و اجر و فضل در دنیا و آخرت.

ـ تشویق آنان به خواندن و حفظ قرآن و توجه به تدبر و اندیشه در آن زیرا اصل هدایت به راه مستقیم الله است و الله از همین طریق بنده‌اش را از نیرنگ شیطان در امان می‌دارد.

ـ دعوت آنان به اندیشه در آیات این‌جهانیِ پروردگار و نعمت‌های او در درون خودشان که اگر خداوند بخواهد این نعمت‌ها را از آنان خواهد گرفت.

ـ بیان اینکه وظیفهٔ بنده در برابر نعمت‌هایی که الله به او ارزانی داشته ادای شکر است، اما آنکه کفران ورزد و شکرش را ادا نکند و در معصیت الله از نعمت‌های او بهره گیرد، آن را در معرض زوال قرار داده است.

ـ دعوت آنان به حفظ افکار خود از وسوسه‌های شیطان.

ابن قیم ـ رحمه الله ـ می‌گوید:

آنچه را به ذهنت خطور کرده را دور کن چرا که اگر چنین نکنی تبدیل به فکر می‌شود و آنچه را به فکرت رسیده از خود دور کن که اگر نکنی تبدیل به شهوت می‌شود و آن را نیز دور کن چرا که اگر چنین نکنی تبدیل به عزیمت و قصد می‌شود و دیگر دور شدن از آن برایت دشوار می‌گردد (الفوائد: ۳۱).

ـ آموزش محبت طاعت و بد دانستن معصیت به آنان زیرا طاعت، عبادتِ رحمان است و معصیت، طاعتِ شیطان و آنکه با دشمنش دوستی کند و با دوستش دشمنی ورزد کار بسیار بدی مرتکب شده.

ـ آموزش امور دین از جمله آداب عمومی که تشویق به مکارم اخلاق و رعایت همسایگی و یاری دیگران و تشویق به آشنا شدن با دین از خلال این آداب دارد و اینکه چگونه اخلاق پیامبر ـ صلی الله علیه وسلم ـ قرآن بود و اینکه الله متعال ایشان را برای کامل ساختن مکارم اخلاق مبعوث نمود.

ـ متنفر ساختن دلها از دوری خداوند زیرا در دوری او حس دلتنگی و هلاکت است و نزدیکی‌اش انس است و امنیت.

ـ انس دادن دل‌ها با ترغیب و ترساندنش با ترهیب زیرا بنده میان پاداش و مجازات قرار دارد که اگر اطاعت کند ثواب می‌برد و اگر معصیت کند بازخواست می‌شود مگر آنکه خداوند از او درگذرد.

ـ تشویق به دوستی با نیکوکاران و اهل صلاح و ترساندن از دوستی فاسدان و گناهکاران، زیرا انسان بر دین دوست خود است.

ـ نرم کردن دل‌ها با موعظهٔ آرام و سپس کوباندن دل‌ها با نصیحت محکم، زیرا بنده بین دو مقام ترس و امید قرار دارد.

ـ باز گذاشتن دروازهٔ امید و دوری از سخنی که حاکی از ناامیدی و یاس است و بیان اینکه نومیدی جایی در دین ما ندارد، زیرا پروردگار دستش را بر شب می‌گستراند تا گناهکار روز توبه کند و دستش را بر روز می‌گستراند تا گناهکار شب توبه کند.

ملاک همهٔ اینها: مجاهدت با نفس و دل است تا انس با سخن پروردگار و طاعتش و سخن پیامبرش ـ صلی الله علیه وسلم ـ و سنتش مداوم گردد و باید خود دعوتگر همراه با آنان در مدارسهٔ قرآن یعنی تلاوت و تدبر و آموزش معانی‌اش بر حسب توان کوشش کند که این از طریق یک تفسیر آسان و مورد اطمینان مانند أیسر التفاسیر شیخ ابوبکر جزایری یا التفسیر المیسر یا تفسیر سعدی امکان پذیر است.

همچنین توجه کامل به سنت پیامبر ـ صلی الله علیه وسلم ـ به ویژه در جانب عملی و بهتر است مدار مدارسهٔ سنت بر کتاب ریاض الصالحین امام نووی ـ رحمه الله ـ باشد.

برای بهرهٔ بیشتر مراجعه نمایید به کتاب https://islamhouse.com/fa/books/253212/«پدیده‌ضعف‌ایمان» و کتاب https://islamhouse.com/fa/articles/2818295/«عوامل‌پایداری‌بردین» هر دو اثر شیخ محمد صالح المنجد.